

так как инновационные технологии направлены, прежде всего, на повышение качества подготовки высококвалифицированных специалистов в высших учебных заведениях, путём развития у студентов творческих, креативных способностей и самостоятельности, которую они проявляют в процессе принятия решений, что, в конечном счете, приведет к повышению личностной и профессиональной самооценки будущего специалиста, передаст ему значительную часть культурных и социальных стандартов общества. [3]

Таким образом, все вышеперечисленное указывает на то, что использование инноваций в высшей школе сегодня – это прямой путь к интеграции образования, науки и практики. Так как, целью инновационной деятельности высших учебных заведений становится качественное изменение личности студентов по сравнению с используемой на протяжении многих лет традиционной системой, представляющей собой прямую трансляцию знаний от преподавателя к студенту. Кроме того, инновации должны стать основным инструментом улучшения качества образования в современном вузе.

ИСТОЧНИКИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Мухина Т.Г. Активные и интерактивные образовательные технологии (формы проведения занятий) в высшей школе: учебное пособие / Т.Г. Мухина. – Н. Новгород: ННГАСУ, 2013.
2. Сиротюк А.Л. Инновационный подход к обучению в профессиональной школе / А. Л. Сиротюк, М. Г. Сергеева. – Курск: изд-во РФЭИ, 2011.
3. Панина Т. С. Современные способы активизации обучения: учебное пособие / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова; под ред. Т.С. Паниной. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2008.

УДК 378.1

*Любов Богославец, Віктор Кульбашевський
(Київ, Україна)*

МОВНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТА ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА

У статті висвітлюються особливості мовної культури студента технічного університету у процесі його фахової підготовки. Розкривається важливість мовної компетенції для формування всіх структурних компонентів професійної компетентності майбутніх інженерів.

Ключові слова: *мовна компетенція, досвід фахівця, фахові знання, соціально-психологічна зрілість, інженерні рішення.*

The article highlights the peculiarities of the student's linguistic culture at the Technical University in the process of his professional training. The importance of language competence for the formation of all structural components of the professional competence of future engineers is revealed.

Key words: *linguistic competence, experience of specialist, professional knowledge, socio-psychological maturity, engineering solutions*

На сучасному етапі в Україні активно відбувається процес інтеграції національної системи вищої освіти в європейський і світовий освітній простір, здійснюється модернізація освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» метою діяльності закладів вищої освіти є підготовка «конкурентно спроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у

кваліфікованих фахівцях»[1]. Основним змістом освітньої діяльності закладу вищої освіти в сучасних умовах є формування інноваційного освітнього середовища, впровадження новітніх технологій в освітній процес, підвищення якості професійної освіти, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці з метою забезпечення якісної підготовки фахівців, їх конкурентоспроможності на національному і міжнародному ринках праці, здатності до ефективної діяльності за своєю спеціальністю на рівні європейських і світових стандартів. Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей в осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості. Мета освітнього процесу полягає в реалізації особистісного потенціалу людини, розвитку її творчих здібностей, формуванні активної соціальної позиції особистості, в задоволенні потреб особи і суспільства та підготовці компетентних, конкурентоспроможних фахівців європейського рівня.

Основними завданнями освітнього процесу є провадження на високому рівні діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями; провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації та використання отриманих результатів в освітньому процесі; участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави шляхом формування людського капіталу.

Актуальність статті полягає в тому, що сучасна освітня парадигма зумовлює оновлення змісту підготовки фахівців інженерного профілю у системі вищої освіти, пошук ефективних шляхів гуманістичного розвитку в аспекті формування в них професійної компетентності. Зі стрімким розвитком науково-технічної галузі, найсучасніших інформаційних технологій питання досконалого володіння українською мовою для спеціалістів технічної сфери стає на часі.

Педагогічне проектування системи мовної освіти на інженерних факультетах повинно здійснюватися таким чином, щоб на кожному наступному етапі студенти самостійно наближалися до адекватної ситуації професійно-мовленнєвого пошуку: від адекватного самоаналізу власного мовлення до порівняльного аналізу мови сучасних зразків професійного спрямування.

Вирішення проблеми формування будь-якої компетентності пов'язане із застосуванням конкретних технологій навчання. Стосовно галузі професійної підготовки у літературі широко представлені праці з вивчення інтерактивних технологій навчання майбутніх спеціалістів різних напрямів підготовки.

Поняття «компетентність» функціональне, воно проявляється у діяльності, значить уміти мобілізувати знання у даній ситуації. Компетентність за своїм змістом більш широке поняття, ніж компетенція і близьке за змістом до категорії «професіоналізм» [3].

Поняття «професіоналізм» та «компетентність» науковці розглядають як ті, що близькі за значенням і змістом.

На думку А. В. Хуторського, компетентний фахівець означає здібний. Компетентний у певній галузі фахівець – це фахівець, який володіє певними знаннями і здібностями. Знання і здібності дають можливість фахівцю добре орієнтуватися у тій чи іншій сфері діяльності та ефективно у ній діяти [3].

Таким чином, рівень професіоналізму фахівця визначає компетентність, а його досягнення відбуваються через здобуття необхідних компетенцій, останні досягаються у процесі професійної підготовки. Метою та результатом професійної підготовки фахівця є рівень сформованості компетентності [2].

Зокрема, на думку Л. Л. Хоружої, компетенція відображає можливості фахівця виконувати певні функціональні обов'язки, вміти пристосовуватись до справи, мати коло повноважень, вирішувати питання, що йому доручаються відповідно до спеціальності [3].

У навчальному закладі вищої освіти декларується особистісне зростання майбутнього фахівця. Особистість, незалежно від виду професійної діяльності, повинна характеризуватись достатнім рівнем мовного розвитку, який визначає загальний рівень розвитку свідомості і самосвідомості, і, найголовніше, обумовлює успішність в опануванні фаховими знаннями.

На нашу думку, доволі вдалими є визначення компетентності як достатнього рівня професійних знань, умінь і навичок та сукупності особистісних можливостей і досвіду фахівця [3, 4]. У широкому сенсі компетентність, в основному, розуміється як ступінь соціальної та психологічної зрілості людини, яка передбачає певний рівень психічного розвитку особистості, психологічну готовність до певного виду діяльності, що надає індивіду можливість успішно функціонувати в суспільстві й інтегруватися в нього.

На основі узагальнення літературних джерел [2, 3, 4] науковцями визначено структуру професійної компетентності майбутніх інженерів, що має такі компоненти:

- 1) компетенції у сфері інженерної діяльності;
- 2) компетенції в інших сферах професійної діяльності;
- 3) інформаційно-комп'ютерна компетенція (стосується роботи з комп'ютерною технікою і визначається таким переліком знань та вмінь: знання теоретичних основ функціонування комп'ютерної техніки; вміння працювати в мережі Internet; вміння користуватися електронною поштою; вміння працювати із спеціалізованим програмним забезпеченням; вміння ефективно застосувати інформаційні технології і відповідні програми у професійній діяльності);

- 4) комунікативна компетенція (знання ділового етикету, толерантність до існування інших поглядів, ефективна групова взаємодія, позитивна установка щодо себе й оточуючих тощо). Проблема формування культури мовлення у сфері професійної діяльності інженера є нині досить актуальною і визначається суттєвими змінами в Україні: процесами глобалізації, розбудовою української держави, реформуванням української економіки. Це вимагає від інженера високого освітнього рівня, інформаційної культури;

- 5) компетенція у сфері самовизначення і саморегуляції особистісних якостей (адекватна самооцінка, впевненість у собі, самоконтроль, високий рівень мотивації до досягнень, визнання необхідності неперервної освіти впродовж життя тощо);

- 6) виробничо-діяльнісна компетенція (передбачає знання посадових інструкцій згідно з кваліфікацією фахівця, а саме: обізнаність з вимогами, функціями, правами, обов'язками).

Ознакою високої культури мовлення у сфері діяльності інженера є правильне використання мовних засобів, що повинно стати загальнодержавною справою. Зокрема, культура усного й писемного мовлення є не лише відображення інтелігентності, а й встановлює в цілому культуру його праці, культуру взаємин у щоденному спілкуванні різноманітних сферах діяльності: від приватного спілкування – до спілкування на державному рівні. Ми вважаємо, що професійне мовлення інженера - це мовленнєва діяльність, у процесі якої інженер лаконічно формулює свою думку і висловлює її за допомогою системи мовних засобів, лексичний зміст яких містить спектр спеціальної термінології, введенням нової термінології, використання вже засвоєної професійної лексики.

Отже, мовна компетенція майбутнього інженера є важливим чинником його готовності для активної інтелектуальної діяльності інформаційному просторі.

Таким чином, поняття «компетенція» трактується як сукупність обов'язків будь-якої особи відповідно до посади за встановленим законом певного органу або іншими повноваженими інстанціями; володіння знаннями, колом понять, в яких фахівець добре обізнаний.

Безумовно основними умовами набуття таких компетенцій майбутніми інженерами під час навчання у навчальному закладі вищої освіти є успішність у навчальній діяльності й особистісний розвиток кожного студента, що неможливо без формування мовної компетенції.

Процес перетворення мовної системи у індивідуальний засіб формування та формулювання думки завершується формуванням мовної компетенції, окреслюючи поняття оволодіння і володіння мовою, зазначає, що результатом оволодіння мовою є володіння нею, яке залежить від знання мови та користування нею.

Мовну компетенцію ми визначаємо як індивідуально-своєрідну організацію мовних знань суб'єкта із узагальнення зовнішніх мовних явищ та перетворення їх на внутрішні мовленнєві утворення. Ці знання забезпечують правильність, адекватність і точність оформлення думки мовними засобами.

До структури мовної компетенції відносять переліки умінь, які зіставляються мовними одиницями – володіння лексикуою, граматикою, адекватно сприймати та створювати текст. Потрібно вміти і знати, як треба висловлюватись, які засоби є найбільш виразними й найбільш влучними, але не всі студенти використовують їх у реальній мовленнєвій діяльності.

Сучасна молодь, попри ознайомлення із основними правилами побудови адекватних висловлювань, не використовує їх у власній мовленнєвій діяльності. Це підкреслює необхідність орієнтації роботи не лише на удосконалення компетентності, а й на спонукання до використання зазначеної компетентності у реальній мовленнєвій діяльності.

У сучасному суспільстві спостерігається проблема недостатнього мовленнєвого розвитку молоді, яка обумовлюється недостатнім рівнем мовленнєвої компетентності, а відтак – низькою мовленнєвою культурою. Саме така молодь, як правило, з низькою мовленнєвою культурою приходять на перші курси навчальних закладів вищої освіти, головною метою діяльності яких є підготовка висококваліфікованих компетентних фахівців з високим рівнем мовленнєвої культури.

Отже, формування професійного мовлення в студентів є складним багатоаспектним процесом науково-пізнавальної, практичної і контрольної-рефлексивної діяльності, тому в ній передбачено поетапне формування мовної, мовленнєвої, комунікативної компетенцій майбутніх інженерів: мотиваційно-пізнавальний, оперативно-конструктивний та продуктивно-творчий, щоб на кожному з наступних етапів студенти успішно наближалися до адекватної ситуації професійно-мовленнєвого пошуку через пропонувані види діяльності та упорядковану систему вправ і завдань із урахуванням специфіки технічного професійного мовлення, що, безумовно, сприяє ефективному формуванню мовної компетенції майбутнього спеціаліста інженерної галузі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. №1556-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – №63. – Ст. 1728.
2. Богославець Л.П. Формування мовної компетентності майбутніх економістів у процесі фахової підготовки / Л.П. Богославець // Вісник НАУ. Серія :Педагогіка. Психологія: зб.наук.пр. – К.: Національний авіаційний університет, 2018. – Вип. 1(12). – 144 с. – С.23-27.
3. Борисенко В. В. Етапи формування професійно-мовленнєвих компетенцій студентів-економістів / В. Борисенко // Дивослово. 2013. №3.
4. Галимзянова И. И. Формирование языковой компетентности будущих менеджеров в процессе профессионального образования: дис. кандидата пед. наук 13.00.08 / И. И. Галимзянова. Казань, 2002, С. 187.